

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เพลงและดนตรี คือ ผลงานด้านศิลปะที่เกิดขึ้นจากฝีมือของมนุษย์ ที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับ การมีมนุษยชาติ และมีอิทธิพลต่อมนุษย์ทุกเชื้อชาติและทุกชนชั้น เนื่องจากเป็นสื่อกลางที่สามารถถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดและจินตนาการหลากหลายที่สร้างให้เกิดทั้งความสุข ความทุกข์ ความสมหวัง ความผิดหวัง ฯลฯ โดยที่ความรู้สึกทั้งหมดเหล่านี้ มนุษย์ได้นำมาถ่ายทอดให้เป็นบทเพลงที่มีทั้งเนื้อร้องและทำนอง รวมทั้งนำเอาเครื่องดนตรีมาบรรเลงประกอบเพลงต่างๆ เหล่านี้ ซึ่งจะทำให้เพลงเกิดความไพเราะที่แตกต่างกันไปตามแต่จินตนาการของผู้ประพันธ์

ถ้าจะกล่าวถึงนิยามของคำว่า "บทเพลงและดนตรี" คงจะไม่สามารถบรรยายได้ จบสิ้น เนื่องจากคุณค่าและความหมายของบทเพลงและดนตรีนั้น มีค่าจำกัดความที่กว้างใหญ่ไพศาล ไปตามจินตนาการของมนุษย์ ดังเช่นที่ Herbert Weinstock ได้กล่าวไว้ว่า "ดนตรีคือศิลปะที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่มนุษย์ได้รู้จักใช้อำนาจในการจัดการให้เสียงต่างๆ มารวมกันในรูปของงานศิลปะได้สำเร็จ" (Herbert Weinstock, 1966 : 1)

นอกจากนี้ พูนพิศ อมาตยกุล ได้กล่าวถึงนิยามของดนตรีเอาไว้ในบทประพันธ์ ดังนี้

อันดนตรีหรือคือภาษา	โสตส์ดีปรับมาพาแจ้งจิต
สามารถสื่อความหมายหลายชนิด	ลักษณะไม่ผิดคนพูดจา
มีสำเนียงหลากหลายมากระเบียบ	ทันเทียบรูปลักษณ์หลักภาษา
มียุคเช็กยุคจรส์พัฒนา	มีหลั่นมาหลายระดับให้รับฟัง

(พูนพิศ อมาตยกุล, 2527 : ไม่ปรากฏเลขหน้า)

ดังนั้น บทเพลงและดนตรีจึงเป็นงานศิลปะ "ที่น่าจะเกิดขึ้นด้วยความต้องการกล่อม อารมณ์ของคนสื่อสารทางอารมณ์ระหว่างคนต่อคนด้วยกัน" (ทิวา สาระจุกะ, 2527 : 73)

และไม่ว่าบทเพลงหรือดนตรีจะเกิดขึ้นในส่วนใดของโลก ก็จะได้รับ การดัดแปลงให้เข้ากับสภาพ ความเป็นอยู่และศิลปวัฒนธรรมของคนในเชื้อชาติต่าง ๆ กันไป ทำให้เกิดผลงานเพลงประเภท ต่าง ๆ มากมายหลายแบบ ทั้งที่แตกต่างกันในแต่ละเชื้อชาติหรือที่แตกต่างกันภายในเชื้อชาติ เดียวกัน อาทิ เพลงและดนตรีของไทยในแต่ละภาคก็มีความแตกต่างกันไปในแต่ละแบบแต่ละท้องถิ่น เช่น เพลงแบบหมอลำ-หมอแคนของอีสาน เพลงแหล่เพลงลำตัดแบบพื้นบ้านในภาคกลางในสมัย โบราณ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะมีความแตกต่างของเพลงไปในรูปแบบใด แต่สิ่งสำคัญที่ทำให้ เกิดผลงานเพลงขึ้นมาก็คือ คีตกวี และ ตัวผู้แสดง นั้นเอง

คีตกวี คือผู้ที่สร้างสรรค์ผลงานเพลงขึ้นมาโดยการประพันธ์คำร้องและทำนองที่สามารถ ถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกต่าง ๆ ให้เกิดเป็นบทเพลงที่มีเนื้อหาที่ได้รับการขัดเกลาภาษาให้สละสลวย ประกอบกับเสียงดนตรีที่มิกซ์ทำนอง ลีลาและจังหวะจะโคนที่เข้ากัน

ตัวผู้แสดง คือผู้ที่เป็นเสมือนสื่อกลางในการถ่ายทอดผลงานเพลงนั้น ออกมาเป็นเสียง เพลงที่มาจาก การขับร้องหรือการบรรเลงดนตรีให้เกิดความไพเราะ สมบูรณ์ และสร้างความ ประทับใจแรกเริ่มให้เกิดขึ้นจากเสียงร้องและการแสดงออก ซึ่งตัวผู้แสดงนี้ก็คือ ศิลปินเพลง ที่ ประกอบไปด้วย นักร้อง และ นักดนตรีนั่นเอง

สำหรับเพลงไทยนั้น มีมาแต่โบราณที่มีมาตั้งแต่ยุคของเพลงไทยเดิม มีการประพันธ์เป็น โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ที่มีสัมผัสสระและพยัญชนะคล้องจองกันมีเนื้อร้องเป็นภาษาไทยและมีทำนอง ที่เกิดจากการบรรเลงโดยเครื่องดนตรีไทย เช่น จะเข้ ระนาด พิณวง ขลุ่ย กลอง ตะโพน เป็นต้น หลังจากนั้นไทยเราก็ได้มีวิวัฒนาการมาโดยตลอด จากความเป็นไทยแท้ เพลง และดนตรีไทยก็ได้หยุดอยู่กับที่เมื่อไทยเรากับเอาความเจริญทางอารยธรรมจากต่างประเทศโดยเฉพาะ จากชาติตะวันตกที่เริ่มเข้ามา มีบทบาทกับไทยในช่วงสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 แห่งพระราชวงศ์จักรี วัฒนธรรมทางดนตรีของไทยเริ่มเปลี่ยนแปลงมาสู่ ความเป็นสากลนับเนื่องจากการนำเครื่องดนตรีฝรั่งมาใช้บรรเลงในเขตพระราชฐานเครื่องดนตรี

ที่เวลานี้คือ แตรวง หรือ แตรฝรั่ง ซึ่งในชั้นแรกถูกนำมาบรรเลงให้ทหารเดินแถวเรียกวงแตรฝรั่ง
 ว่าเป็น วงแตรวง ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 แห่งพระ
 ราชวงศ์จักรี ได้มีการปรับปรุงวงแตรวงให้ดีขึ้นเพื่อใช้บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมีประกอบ
 พระเกียรติยศ และเรียกชื่อวงดนตรีประเภทนี้เสียใหม่ว่า วงโยธวาทิต (Military band)

เมื่อเวลาผ่านไป จุดประสงค์ในการเป็นวงดนตรีได้ขยายวงกว้างออกไปจากการบรร
 เลงเฉพาะงานพระราชพิธีมาเป็นการบรรเลงเพื่อความเพลิดเพลิน บันเทิงใจที่มีจุดเริ่มต้นมาจาก
 พระราชดำริของสมเด็จพระบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธ์ กรมพระยานครสวรรค์วรพินิต ที่
 ทรงริเริ่มให้นำวงแตรวงมาบรรเลงเพลงในทำนองที่คิดแปลงมาจากเพลงไทยแท้เช่น เพลงมาร์ช
 บริพัตร วอลซ์ปลื้มจิต วอลซ์ประชุมพล เป็นต้น จากจุดนี้เป็นต้นมาเพลงและดนตรีได้เริ่มมีบทบาทที่
 กระจายวงกว้างมาสู่ประชาชนคนสามัญ ที่ต้นตัวที่สุดเห็นจะเป็นการใช้เพลงและดนตรีมาประกอบ
 การแสดงละคร เรียกว่า "ละครร้อง" ซึ่งเป็นที่นิยมแพร่หลายอย่างมากในหมู่ประชาชน ซึ่งได้มี
 ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีกล่าวเอาไว้ว่า ยุคของละครร้องนี้เป็นจุดเริ่มต้นในการเปลี่ยนแปลงของรูป
 แบบเพลงไทย เพราะเป็นยุคที่มีการนำเอาทำนองเพลงไทยเดิมมาใส่เนื้อร้องให้เต็มเพลง หรือ
 แต่งทำนองเพลงขึ้นใหม่แต่ยังคงสำเนียงของเพลงไทยแบบดั้งเดิมอยู่เป็นส่วนใหญ่ และยังไม่มียุค
 แบบของเพลงที่แน่นอน แต่เริ่มมีการนำเอาเครื่องดนตรีสากลบางประเภทเข้ามาร่วมบรรเลง
 บ้างแล้ว และละครร้องก็ได้รับความนิยมแพร่หลายเรื่อยมา จนถึงช่วงปี พ.ศ. 2474 ที่เริ่มมี
 ภาพยนตร์พูดเสียงในฟิล์มเข้ามาได้รับความนิยมแทนที่ และภาพยนตร์พูดเสียงในฟิล์มนี้ก็มีเพลงประ
 กอบภาพยนตร์ที่ใช้วงดนตรีสากลบรรเลงเพลงแต่งขึ้นใหม่ทั้งคำร้องและทำนองเป็นที่นิยมไปด้วยกัน
 จนถึงประมาณปี พ.ศ. 2477 ก็ได้เริ่มมีกลุ่มนักดนตรีอาชีพที่รับจ้างขับร้องและบรรเลงเพลงสากล
 ออกแสดงตามสถานที่ต่าง ๆ โดยได้รับความนิยมไปพร้อม ๆ กับที่เพลงประกอบภาพยนตร์ยังคงรุ่ง
 เรืองอยู่เช่นกัน ลักษณะของเพลงไทยในช่วงนี้จึงมีความเป็นสากลมากขึ้นไปด้วย ดังที่ สันติค
 ตัมพนันท์ ได้กล่าวไว้ในเบื้องหลังเพลงตั้งว่า เพลงไทยในยุคเพลงประกอบภาพยนตร์พูดเสียงใน
 ฟิล์มเริ่มมีพัฒนาการในด้านรูปแบบของเพลงที่มีมาตรฐานยิ่งขึ้นและใช้นักดนตรีสากลเป็นหลัก โดย
 มีรูปแบบที่ใช้มากที่สุดคือ A-A-B-A ซึ่งหมายถึงเพลงที่มีทำนองหลักเรียกว่า ท่อน A และมีท่อน
 แยกที่เรียกว่า ท่อน B ซึ่งมีทำนองที่ต่างไปจากทำนองหลักโดยสิ้นเชิง และนิยมบรรเลงทำนอง
 หลัก หรือท่อน A ซ้ำกัน 2 เที่ยว แล้วต่อด้วยท่อนแยกคือ ท่อน B สุดท้ายจบด้วยท่อน A เป็นต้น

จากการมีมาตรฐานของเพลงมากขึ้น โดยอิงหลักการของดนตรีสากล ทำให้เพลงไทยในยุคนั้นเริ่มมีความเด่นชัดแตกต่างไปจากเพลงแนวไทยเดิมอย่างชัดเจน ทำให้มีการบัญญัติศัพท์ใหม่สำหรับเพลงไทยแบบนั้นขึ้นมา โดยใช้ชื่อว่า "เพลงไทยสากล" ซึ่งหมายถึง เพลงที่ "บรรเลงด้วยเครื่องดนตรีตะวันตก มีจังหวะและท่วงทำนองอย่างฝรั่ง... ขับร้องด้วยคำร้องต้นเป็นภาษาไทย" (พนพิศ อมาตยกุล, 2532 : 36)

เพลงไทยสากลเริ่มเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในสังคมไทย เนื่องจากการที่สังคมและอารยธรรมจากชาติตะวันตกเข้ามามีบทบาทมากขึ้นที่เห็นได้ชัดคือในช่วงปีพ.ศ. 2480-2482 เป็นยุคที่นิยมเพลงลีลาศที่เอาแบบอย่างมาจากฝรั่งในเรื่องของการฟังเพลงและเต้นรำแบบบอลรูมซึ่งไทยเราก็ได้นำแนวทางนั้นมาดัดแปลงกับเพลงและดนตรีของไทย มีวงดนตรีที่เกิดขึ้นเพื่อบรรเลงเพลงสากลและเพลงไทยสากลแบบลีลาศเพิ่มขึ้น และจุดสำคัญ ที่ทำให้เพลงไทยสากลแบบลีลาศนี้ได้รับความนิยมอย่างมากก็คือการที่กรมโฆษณาการ (กรมประชาสัมพันธ์) ได้ก่อตั้งวงดนตรีลีลาศที่ใช้สำหรับบรรเลงเพลงสากลและเพลงไทยสากลประจำกรมเพื่อไว้บรรเลงดนตรีให้กับงานของราชการ และให้บรรเลงเพลงออกอากาศทางวิทยุกระจายเสียงของกรมฯ โดยได้นักดนตรีที่มีฝีมือมาจากหน่วยงานราชการต่างๆ ภายใต้การควบคุมของ เอื้อ สุนทรสนานและนารถ ถาวรบุตร ซึ่งต่อมาได้รวบรวมสมัครพรรคพวก อาทิ นักร้อง นักดนตรี นักแต่งเพลงมารวมตัวกันแล้วผลิตผลงานเพลงไทยสากลใหม่ ๆ ขึ้นมากมาย ภายใต้ชื่อวงดนตรีคณะสุนทราภรณ์ และได้รับความนิยมอย่างสูงสุดในยุคนั้น ทั้งนี้ เนื่องจากวงสุนทราภรณ์มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวและมีความพร้อมในทุก ๆ ด้าน กล่าวคือ "มีทำนองเพลงที่ไพเราะ จังหวะหนักแน่น การเรียบเรียงเสียงประสานที่สมบูรณ์ตามหลักวิชาการดนตรี นักดนตรีที่มีฝีมือ นักร้องผู้มีความสามารถ" (พงษ์ชัย ไทยวรรณศรี, 2529 : 7)

จากการที่เพลงไทยสากลแนวลีลาศได้รับความนิยมอย่างสูง ทำให้เพลงไทยสากลเกิดการพัฒนาออกไปอีกในหลายรูปแบบในเวลาต่อมา ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปและมีผลต่อลักษณะของเพลงไทยสากล ในด้านรูปแบบของเพลงที่มีความแตกต่างทางด้านเนื้อร้อง ทำนองเพลง แนวดนตรี ลักษณะของการใช้เครื่องดนตรีในวงดนตรี ดังจะเห็นได้จากการที่ได้มีผู้แบ่งประเภทของเพลงไทยสากลออกไว้แต่เดิมเป็น 2 คุณลักษณะใหญ่ ๆ คือ เพลงไทยสากลลูกทุ่ง กับเพลงไทยสากลลูกกรุง

เพลงไทยสากลลูกทุ่ง เป็นเพลงที่พัฒนามาจากเพลงไทยพื้นบ้าน ทั้งแนวทางดนตรี จังหวะและทำนองที่มาจากแนวเพลงรำวง ส่วนคำร้อง มักจะมุ่งเน้นเนื้อหาไปในด้านชีวิตความเป็น อยู่ของชาวบ้าน ใช้ภาษาที่โผงผางตรงไปตรงมาซึ่งเดิมเรียกกันว่าเป็นเพลงตลาดหรือเพลงชีวิต

เพลงไทยสากลลูกกรุง เป็นเพลงที่มีแนวทางด้านดนตรีมาจากดนตรีสากล เนื้อหาและ การใช้ถ้อยคำภาษามีการประพันธ์อย่างสละสลวยและมีการใช้ภาษาที่ปรุงแต่ง โดยแต่เดิมเรียกว่า เพลงผู้ดี

อย่างไรก็ตาม ผลงานเพลงไทยสากลต่าง ๆ นั้นจะสามารถสร้างความประทับใจจาก ผู้ฟังได้ด้วยองค์ประกอบหลายประการ อาทิเช่น เนื้อหาของเพลง ท่วงทำนองดนตรี การเรียบ เรียงเสียงประสาน และที่สำคัญคือ การขับร้องรวมทั้งการแสดงออกของตัวศิลปินเพลงไทย สากลนั่นเอง ซึ่งมีความสำคัญอย่างมากในฐานะที่เป็นผู้สร้างความประทับใจแรกเริ่ม (First impression) ที่จะสามารถดึงดูดให้ผู้ชมผู้ฟังเกิดความสนใจ ทั้งจากรูปร่างหน้าตา บุคลิกภาพ น้ำเสียง ลีลาการร้องการแสดง ซึ่งศิลปินที่ประสบความสำเร็จส่วนมาก ต้องมีความพร้อมใน คุณลักษณะเหล่านี้อยู่ด้วย นอกเหนือไปจากการได้ร้องเพลงที่ดี ซึ่งถ้ามีพร้อมกันทั้งหมดก็จะเสริม ความเด่นของทั้งตัวศิลปินและผลงานเพลงจนกลายเป็นนักร้องดัง เป็นที่นิยม มีคนติดตามผลงานทั่ว บ้านทั่วเมืองเรียกว่าเป็นคนมีชื่อเสียง (Celebrity) ซึ่งมักจะเป็นชื่อเสียงที่ดีเป็นที่นิยมชมชอบ (Popular) ซึ่งศิลปินคนใดก็ตามที่ได้รับความสนใจ ได้รับความชื่นชมจากประชาชนทั้งส่วนตัวและ ผลงานเพลงพร้อม ๆ กันแล้ว ถือได้ว่าเป็นความสำเร็จสุดยอดที่ศิลปินจะได้รับ และในการสร้าง ความมีชื่อเสียงให้เกิดขึ้นกับบทเพลงและตัวศิลปินเพลงไทยสากลนั้น ย่อมต้องมียุคประกอบใน การสร้างที่แตกต่างกันไปตามเวลา จนเมื่อสภาพสังคมและเศรษฐกิจเปลี่ยนไป ก่อให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงต่อการสร้างความมีชื่อเสียงของศิลปินเพลงและผลงานเพลงไทยสากล ให้เป็นไปใน ระบบธุรกิจนับตั้งแต่มีการปรับปรุงกฎหมายลิขสิทธิ์เพลงไทยสากลในปี พ.ศ. 2521 ซึ่งทำให้ผลงาน เพลงไทยสากลมีลักษณะของการผลิตที่เป็นสินค้า (Products) ที่มุ่งเน้นในเรื่องยอดขายจำนวนมากขึ้น ซึ่งเป็นผลให้งานเพลงกลายเป็นสินค้าที่ต้องสร้างจุดเด่นในการขายให้น่าสนใจ โดยที่จุดเด่นนั้นก็คือ ตัวศิลปินเพลงไทยสากลเองที่จำเป็นต้องมีการสร้างและควบคุมภาพลักษณ์ให้มีความน่าสนใจที่เด่นชัด

รวมทั้งต้องมีการแข่งขัน ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงรูปแบบของดนตรีให้ทันสมัยและเริ่มที่จะให้ความสำคัญต่อกลุ่มเป้าหมายของสินค้าเพลงนี้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งในระบอบที่เกิกระบบธุรกิจเทปเพลงนี้มักมีกลุ่มเป้าหมายสำคัญอยู่ที่วัยรุ่นเสียเป็นส่วนใหญ่ เห็นได้ชัดจากความตื่นตัวของวัยรุ่นในช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของเพลงไทยสากลมาเป็นแนวสตริงคอมโบในช่วงของวงดนตรีแกรนด์เอ็กซ์ในปี พ.ศ. 2522 ที่ออกผลงานเพลงไทยสากลชุดลูกทุ่งดีสิโก้ และมียอดขายเทปสูงถึงกว่า 1,000,000 ตลับในขณะนั้น มีผลทำให้ต่อมาได้มีนายทุนที่เข้ามาดำเนินกิจการธุรกิจเทปเพลงไทยสากลได้ปรับปรุงงานเพลงให้มีแบบอย่างตามวงแกรนด์เอ็กซ์ คือเน้นผู้ฟังวัยรุ่นกันมากขึ้น ทำให้เกิดศิลปินเพลงใหม่ ๆ เกิดขึ้นและได้มีผลงานเพลงไทยสากลออกจำหน่าย โดยการอำนวยความสะดวกของค่ายเทป ซึ่งควบคุมรูปแบบของเพลง และตัวศิลปินเพลง ให้ตอบสนองความต้องการของตลาดวัยรุ่นกันมากขึ้น ซึ่งทำให้ต้องมีการแข่งขันกันในการนำเสนอสินค้า ซึ่งเมื่อมีผลงานเพลงมาก ความเด่นของเพลงก็จะไม่ชัดเจน จึงเริ่มหันมาเน้นที่จะนำเสนอสินค้าในด้านของตัวศิลปินเพลงไทยสากลให้มากขึ้น โดยที่ดึงเอาภาพลักษณ์ เสียงร้องหรือบุคลิกต่าง ๆ ออกมาให้เป็นที่ถูกอกถูกใจผู้ฟัง โดยอาศัยสื่อมวลชน เข้ามาเป็นสื่อกลาง เป็นกลไกสำคัญในการถ่ายทอดและนำเสนอสินค้าเพลงนั้น ให้เข้าถึงผู้ฟังได้มากที่สุด บ่อยที่สุด และดีที่สุด

สำหรับสื่อมวลชนนั้น บทบาทสำคัญที่มีต่อการสร้างความมีชื่อเสียงแก่ศิลปินเพลงและผลงานเพลงไทยสากลนั้นย่อมมีอยู่ด้วยกันหลายบทบาท แต่ที่เห็นเด่นชัดในปัจจุบันนี้คือ บทบาทในการสร้างความบันเทิง (Entertainment) โดยการเผยแพร่ผลงานเพลงไปสู่สมาชิกในสังคมที่เป็นผู้รับชมรับฟังผู้ฟังผู้ชม (Distribution) ซึ่งเป็นการเผยแพร่ในลักษณะที่ก่อให้เกิดวัฒนธรรมมวลชน (Mass Culture) และเมื่อมีเรื่องของธุรกิจเทปเพลงเข้ามาเกี่ยวข้อง สื่อมวลชนจึงมีความสำคัญในฐานะที่เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการส่งเสริมการจำหน่าย (Promotion) ของค่ายเพลง ซึ่งเป็นกลยุทธ์สำคัญที่สามารถสร้างความมีชื่อเสียงให้เกิดขึ้นได้ โดยอาศัยสื่อมวลชนมาเป็นสื่อกลางในการนำเสนอผลงานเพลงและตัวศิลปินเพลงต่าง ๆ เหล่านี้ ภายใต้การดูแลและการวางแผนงานของค่ายเพลงไทยสากล

ดังนั้น ในการศึกษาเรื่อง "ศิลปินเพลงไทยสากลและสื่อมวลชน : วิถีทางในการสร้างความมีชื่อเสียง" ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาถึงวิวัฒนาการของศิลปินเพลงไทยสากลในประเภทต่างๆในแต่ละยุคสมัย โดยพิจารณาถึงลักษณะในการสร้างความมีชื่อเสียงของศิลปินเพลงไทยสากล รวมทั้งความเกี่ยวข้องระหว่างสื่อมวลชนประเภทต่างๆ กับการเผยแพร่ผลงานเพลงไทยสากลด้วยวิธีการส่งเสริมการจำหน่าย ที่ส่งผลต่อการสร้างความมีชื่อเสียงให้กับตัวศิลปินเพลงไทยสากลตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่วงการศึกษาศึกษาและผู้สนใจจะค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องของวงการเพลงไทยสากลในอนาคตต่อไป

ปัญหาคำถามวิจัย

1. ศิลปินเพลงไทยสากลจากอดีตถึงปัจจุบันมีวิวัฒนาการเป็นมาอย่างไร
2. กลไกในการสร้างความมีชื่อเสียงให้แก่ศิลปินเพลงไทยสากลจากอดีตถึงปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร
3. มีการใช้สื่อมวลชนมาเกี่ยวข้องกับการสร้างความมีชื่อเสียงให้แก่ศิลปินเพลงไทยสากลอย่างไร

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อทราบถึงวิวัฒนาการของศิลปินเพลงไทยสากลจากอดีตถึงปัจจุบัน
2. เพื่อทราบถึงกลไกในการสร้างความมีชื่อเสียงให้แก่ศิลปินเพลงไทยสากลจากอดีตถึงปัจจุบัน
3. เพื่อเข้าใจถึงลักษณะการใช้สื่อมวลชนในการสร้างความมีชื่อเสียงให้แก่ศิลปินเพลงไทยสากล

ขอบเขตของงานวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาถึงวิวัฒนาการและความเป็นมาของศิลปินเพลงไทยสากลที่สร้างสรรค์ผลงานเพลงไทยสากลในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2482-2535 หรือในยุคของดนตรีลีลาศ เป็นต้นมา เนื่องจากถือว่ปี พ.ศ. 2482 คือปีที่เริ่มต้นของวงดนตรีคณะสุนทราภรณ์ ที่มีชื่อเสียงเด่นชัดในยุคของเพลงไทยสากลช่วงแรกๆ และมีผลต่อการแพร่หลายเป็นที่นิยมของเพลงไทยสากลและศิลปินเพลงไทยสากลในเวลาต่อมา จนถึงในปัจจุบันที่มีความหลากหลายของศิลปินเพลงไทยสากลอย่างมากมาย ผู้วิจัยจึงถือเป็นจุดเริ่มต้นในการศึกษาเกี่ยวกับวิวัฒนาการของศิลปินเพลงไทยสากลเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน และสิ้นสุดลงในปี พ.ศ. 2535 โดยจะศึกษาศิลปินเพลงไทยสากลที่มีผลงานเพลงออกจำหน่ายในปี พ.ศ. 2535 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของศิลปินเพลงไทยสากลด้วย

นอกจากในส่วนของศิลปินเพลงไทยสากลแล้ว ผู้วิจัยยังได้มุ่งประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่งคือ กลไกในการสร้างความมีชื่อเสียงให้แก่ศิลปิน ซึ่งกลไกที่สำคัญคือระบบธุรกิจเทปเพลง โดยเฉพาะการส่งเสริมการขายเฉพาะที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสื่อมวลชนทั้งสื่อโทรทัศน์ วิทยุ และสิ่งพิมพ์ ในฐานะที่สื่อมวลชนดังกล่าวเป็นกลไกในการส่งเสริมการจำหน่ายผลงานเทปเพลงไทยสากล ซึ่งมีความสำคัญสำหรับการสร้างความมีชื่อเสียงของศิลปินเพลงไทยสากลเป็นอย่างยิ่งในระบบธุรกิจเทปเพลงไทยสากลในปัจจุบัน

ถึงแม้ว่าการศึกษาเกี่ยวกับบทเพลงและดนตรีนั้นจะมีผู้ที่ได้เคยศึกษามาก่อน แต่ก็เป็นการศึกษาคนละประเด็นกับที่ผู้วิจัยต้องการจะศึกษาจึงขอให้คำอธิบายความหมายของคำ กลุ่มคำ และวลี ที่ใช้ในงานวิจัยนี้ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันดังต่อไปนี้

นิยามศัพท์

1. ผลงานเพลง (Song) หมายถึงผลงานของมนุษย์ที่สร้างขึ้นมาในรูปของเสียงร้องและเสียงดนตรีโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อถ่ายทอดอารมณ์ ความคิด ความฝัน และความรู้สึกต่างๆออกมาเป็นคำประพันธ์ที่ไพเราะ สละสลวย แล้วมีการนำมาประกอบเข้ากับการบรรเลงดนตรี โดยเครื่องดนตรีทำให้เกิดเป็นเพลงที่มีทั้งเนื้อร้อง ทำนอง จังหวะ ลีลา และการประสมประสานเสียงกัน

2. เพลงไทยสากล (Thai Pop Music) หมายถึง เพลงที่แต่งคำร้องเป็นภาษาไทยแต่ใช้เครื่องดนตรีสากลมาบรรเลงทำนองประกอบ ท่วงทำนองที่บรรเลงก็ใช้หลักการเขียนโน้ตเพลงแบบสากลและมีแนวเพลงตามแบบสากล ในขั้นนี้ได้จัดแบ่งประเภทของเพลงไทยสากลออกเป็น 5 ประเภทตามคุณลักษณะของแนวเพลงและรูปแบบของการใช้เครื่องดนตรีดังต่อไปนี้

2.1 เพลงไทยสากลแบบลีลาศ คือเพลงไทยสากลที่มีแบบอย่างมาจากเพลงสากลที่ใช้วงดนตรีแบบบิ๊กแบนด์หรือดนตรีวงใหญ่ที่มีเครื่องดนตรีมากกว่า 10 ชิ้นบรรเลงสำหรับให้คนฟังและเต้นรำประกอบเพลงในแบบบอลรูมที่มีจังหวะที่นิยมเป็นจังหวะช้า ช้า ช้า รุมบ้า แทงโก้ สโรว์ โปเลโรฯฯ เป็นจังหวะของดนตรีสากลโดยนำมาดัดแปลงให้มีท่วงทำนองแบบไทยมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับความรักแบบต่างๆและประพันธ์ด้วยภาษาที่มีการปรุงแต่งถ้อยคำให้ไพเราะเป็นพิเศษ ส่วนแนวทางในการแสดงดนตรีแบบนี้มักเป็นวงใหญ่ที่มีนักร้องและนักดนตรีเป็นหมู่คณะ

2.2 เพลงไทยสากลลูกทุ่ง คือเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับชีวิตธรรมดาของชาวบ้านโดยมีเนื้อหาที่ประพันธ์ด้วยถ้อยคำที่เป็นภาษาที่ใช้ทั่วไปในท้องถิ่นและมีลักษณะของคำพูดที่มีความตรงไปตรงมาเข้าใจได้ง่าย มีการปรุงแต่งคำให้สวยงามน้อย ส่วนท่วงทำนองมาจากเพลงไทยพื้นบ้านประเภทเพลงร่ำวง โดยใช้เครื่องดนตรีสากลบรรเลงดนตรีในลักษณะของวงใหญ่แบบบิ๊กแบนด์

2.3 เพลงไทยสากลลูกกรุง คือเพลงที่มีแนวดนตรีคล้ายคลึงกับแนวดนตรีแบบลีลาศทั้งลักษณะของการประพันธ์เนื้อร้องและทำนองเพลงแต่มีความเด่นชัดตรงที่ลักษณะของศิลปินเพลงลูกกรุงที่มีจุดเด่นที่ตัวศิลปินเพลงเป็นนักร้องที่ขับร้องเดี่ยวมากกว่าร้องเป็นหมู่คณะ แต่วงดนตรียังคงใช้วงแบบบิ๊กแบนด์ หรือลดจำนวนเครื่องดนตรีลงต่ำกว่า 10 ชิ้นเป็นวงดนตรีที่เล่นประกอบ

2.4 เพลงไทยสากลแนวสตริงคอมโบ้ - คือเพลงที่มีต้นแบบจากวงดนตรีแนวชาโตว์โตว์ของอังกฤษที่มีนักร้องและนักดนตรีรวมในวงเดียวกัน มีจำนวนนักดนตรีในวงเพียง 4 คน เครื่องดนตรีประกอบไปด้วยกีตาร์ 3 ชิ้นและกลอง 1 ชุด ต่อมาได้เพิ่มจำนวนเครื่องดนตรีและนักดนตรีให้ไปเป็น 6-8 คน เครื่องดนตรีที่เพิ่มจะเป็นประเภทเครื่องเป่าหรือคีย์บอร์ดและได้เรียกวงดนตรีแบบนี้ว่าวงสตริงคอมโบ้หรือเรียกสั้นๆว่าวงสตริงฯ ที่มีลักษณะของความเป็นดนตรีสำหรับวัยรุ่นมากกว่าเพลง 3 ประเภทแรก เนื้อหาของเพลงยังคงเน้นที่เรื่องของความรักแต่การใช้ภาษามีลักษณะที่ทันสมัยและมีภาษาพูดหรือภาษาสแลง ส่วนแนวดนตรีจะเป็นแบบเพลงป๊อปหรือเพลงที่มีทำนองและจังหวะที่ติดหูได้ง่าย ทั้งเพลงช้าและเพลงเร็ว

2.5 เพลงไทยสากลแนวเพื่อชีวิต - มีจุดเด่นอยู่ที่เนื้อร้องที่ใช้ภาษาประพันธ์ลักษณะที่เนื้อหาจะเกี่ยวข้องกับการเมืองประเทศประชนสังคม เรียกร้องความเป็นธรรมทางสังคมหรือเนื้อหาที่แสดงความเห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ในสังคมเดียวกัน ส่วนแนวดนตรีมีส่วนเริ่มมาจากดนตรีแบบโฟล์คซองที่มีกีตาร์โปร่งบรรเลงตัวเดียว แต่ต่อมาได้เปลี่ยนแปลงมาเป็นวงดนตรีสดริงๆ แต่เนื้อหา ของเพลงยังคงลักษณะเดิม

3. ศิลปินเพลงไทยสากล (Thai pop singers) หมายถึง บุคคลผู้ซึ่งประกอบไปด้วย นักร้อง และนักดนตรี

นักร้อง คือ ผู้ทำหน้าที่ขับร้องบทเพลงตามท่วงทำนองและจังหวะของบทเพลงที่ได้มีผู้ประพันธ์ไว้

นักดนตรี คือ ผู้ทำหน้าที่บรรเลงเพลงให้เกิดเป็นท่วงทำนอง จากเครื่องดนตรีสากล เช่น กีตาร์ เปียโน ออร์แกน ฯลฯ

4. ความมีชื่อเสียง (Celebrity) หมายถึง การเป็นที่รู้จักแพร่หลายอย่างกว้างขวางต่อสาธารณชน โดยที่จะเกิดกับบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่ถูกเผยแพร่เรื่องราว ชีวิตจริง พฤติกรรม หรือผลงานต่าง ๆ ผ่านทางสื่อมวลชน และเป็นจุดสนใจใคร่รู้ของมวลชน

5. มวลชน (Mass) หมายถึง กลุ่มคนหรือประชาชนจำนวนมาก ๆ ที่มารวมกันในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งโดยที่ไม่ได้รู้จักกัน หรือเกี่ยวข้องกันมาก่อน แต่เมื่อมารวมกันจะมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการเลือกสนใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งเหมือนกัน

6. สื่อมวลชน (Mass Media) หมายถึง เครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารไปสู่มวลชนอันประกอบไปด้วย

สื่อสิ่งพิมพ์ (Print Media) คือ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร แผ่นพับ ใบติด ประกาศ จดหมายเวียน หรือเครื่องมืออื่น ๆ ที่ผ่านการถ่ายทอดโดยตัวอักษรลงบนวัตถุชนิดใดชนิดหนึ่งที่มีการพิมพ์ออกมาให้รับรู้ได้ด้วยตา

สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Media) คือรายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ เทปคาสเซต เครื่องเล่นแผ่นเสียง วิดีโอ หรือสื่อที่ผ่านทางหูและตาโดยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์

7. ระบบธุรกิจเพลงไทยสากล (The industry of thai popular music)

หมายถึงระบบการดำเนินงานที่ดำเนินธุรกิจเพลงไทยสากลในลักษณะการค้า ที่มีสินค้าเป็นเทปหรือแผ่นเสียงรวมทั้งแผ่นคอมแพ็คดีวีดี เพลงไทยสากลแต่โดยมากเน้นที่เทปเพลงมากที่สุดซึ่งถือเป็นสินค้าที่ผลิตเพื่อจำหน่าย โดยมีศิลปินเพลงเป็นผู้นำเสนอ มีสื่อมวลชนเป็นช่องทางในการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ เพื่อให้สินค้าเป็นที่รู้จักมากที่สุดเพื่อให้สามารถจำหน่ายได้ผลกำไรและส่วนแบ่งทางการตลาดมากที่สุด โดยมีการดำเนินงานเป็นบริษัทจำกัดหรือที่เรียกกันในปัจจุบันว่าค่ายเพลง

การค้าในธุรกิจเทปเพลงไทยสากลของค่ายเพลงประกอบไปด้วยส่วนสำคัญ 3 ขั้นตอน คือขั้นตอนการผลิตและสร้างสรรค์ผลงานและศิลปินเพลง (Production) ขั้นตอนการส่งเสริมการขาย (Promotion) และขั้นตอนการจัดจำหน่าย (Distribution)

8. ภาพลักษณ์ (Image) หมายถึงสิ่งที่ปรากฏออกมาจากการแสดงออกทางท่าทางการกระทำ บุคลิก ลักษณะ รวมถึงการแต่งกาย ทรงผม ท่าเดินของตัวศิลปินเพลงไทยสากล

9. การส่งเสริมการขายหรือการส่งเสริมการขาย (Promotion) หมายถึงวิธีการในการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมการขายของระบบธุรกิจซึ่งในที่นี้หมายถึงธุรกิจเพลงไทยสากล ที่มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผลงานเพลงและตัวศิลปินเพลงทางสื่อมวลชนเป็นสำคัญ

ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการศึกษาเกี่ยวกับตัวศิลปินเพลงไทยสากลในอดีตถึงปัจจุบัน และกระบวนการในการสร้างชื่อเสียงโดยเฉพาะการทำโปรโมชันของบริษัทผู้ผลิตผลงานเพลงเท่านั้น ไม่รวมถึงกลุ่มผู้รับสารหรือผู้ฟัง

ในส่วนของการสัมภาษณ์ศิลปินเพลงที่ครอบคลุมอดีตและปัจจุบัน จะทำการศึกษาเฉพาะศิลปินเพลงไทยสากลที่มีผลงานเพลงไทยสากลออกจำหน่ายในรูปแบบของแผ่นเสียงและเทปในช่วงปี พ.ศ. 2482-2535 ทั้งศิลปินหญิงและชาย รวมทั้งที่เป็นศิลปินเดี่ยวและศิลปินกลุ่มตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ด้วย ส่วนการศึกษารูปแบบของศิลปินเพลงในปัจจุบัน จะทำการศึกษาจากผลงานเพลงที่ออกจำหน่ายในปี พ.ศ. 2535 ทุกผลงาน

ข้อจำกัดของงานวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ได้ในส่วนของศิลปินเพลงไทยสากล รูปแบบของสื่อมวลชนที่เกี่ยวข้อง และกลุ่มผู้ผลิตที่สร้างการโปรโมชันผลงานเพลงเท่านั้น ไม่สามารถศึกษาในกลุ่มผู้รับสารหรือผู้ฟังได้ เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านเวลาและจำนวนของกลุ่มตัวอย่างมีมาก

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงความเป็นมาและวิวัฒนาการของศิลปินเพลงและวงการเพลงไทยสากล จากอดีตถึงปัจจุบัน
2. ทราบถึงวิถีทางในการสร้างความมีชื่อเสียงของศิลปินเพลงไทยสากลในอดีตถึงปัจจุบัน
3. ทราบถึงรูปแบบของสื่อมวลชนที่เกี่ยวข้องในการสร้างความมีชื่อเสียงให้แก่ศิลปินเพลงไทยสากล
4. ทราบถึงกระบวนการด้านการโปรโมชันของบริษัทเทปเพลงในปัจจุบัน
5. เพื่อให้ผลการวิจัยสามารถเป็นข้อมูลในการศึกษาด้านสื่อสารมวลชนต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

องค์ประกอบดังกล่าวมีความสำคัญเทียบเท่ากัน จะขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใดไปก็คงจะไม่สามารถเรียกว่าเป็นบทเพลงที่สมบูรณ์แบบได้ อย่างไรก็ตาม ความโดดเด่นของบทเพลงจะถูกแต่งแต้มให้มีบทบาทมากขึ้นเพียงไร คงหนีไม่พ้นที่จะต้องเน้นไปที่ตัวศิลปินนักร้องผู้ถ่ายทอดบทเพลงนั้น เพราะนักร้องแต่ละคนสามารถถ่ายทอดบทเพลงให้มีชีวิตชีวา และสื่อความหมายของบทเพลงออกมาด้วยความสามารถที่แตกต่างกันออกไปในเพลงเพลงเดียวกัน แต่มีการขับร้องโดยนักร้องคนละคนกัน อารมณ์และความรู้สึกของเพลงนั้นย่อมแตกต่างกันออกไป และมีความไพเราะแตกต่างกันออกไปด้วยเช่นกัน ความสำคัญของนักร้องในบางกรณีจึงดูเหมือนว่าจะโดดเด่นเสียยิ่งกว่าตัวบทเพลงอีกด้วย เมื่อนักร้องกลายมาเป็นส่วนสำคัญในการนำเสนอผลงานเพลง จุดหักเหของการสร้างผลงานเพลงจึงเปลี่ยนแปลงมาเป็นการสร้างนักร้องขึ้นมาด้วยคุณลักษณะต่าง ๆ กัน แล้วผลิตผลงานเพลงให้เข้ากันได้กับคุณลักษณะของนักร้องเหล่านั้น ซึ่งเป็นรูปแบบของการผลิตผลงานเพลงที่เป็นที่แพร่หลายอยู่ในปัจจุบันของวงการเพลงไทยสากล ภายใต้ระบบธุรกิจเทปเพลงของบริษัทผู้ผลิตผลงานเพลงหรือค่ายเทปนั่นเอง

นอกจากนี้ระบบธุรกิจเทปเพลงยังได้ก่อให้เกิดกลยุทธ์ในการส่งเสริมการจำหน่ายที่ค่ายเทปนำมาใช้ในการเผยแพร่ผลงานเพลงไทยสากลอีกด้วย

- การส่งเสริมการจำหน่าย จะมีส่วนสำคัญในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ โดยมีส่วนที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสื่อมวลชนทุกชนิด และมีบทบาทสำคัญในการสร้างความสนใจ มีผลต่อการจูงใจให้เกิดการตัดสินใจซื้อสินค้าคือ เทปเพลง

- การจัดจำหน่าย เป็นขั้นตอนสุดท้ายหลังจากที่ผลิตผลงานเพลงเสร็จสมบูรณ์แล้วแปรรูปไปเป็นแผ่นเสียง เทปคาสเซ็ท หรือแผ่นคอมแพ็คดีส์ แล้วจัดจำหน่ายโดยบริษัทจัดจำหน่ายที่ทำหน้าที่ส่งสินค้าไปสู่ผู้ขายปลีก ขายส่ง เพื่อจำหน่ายต่อประชาชนต่อไป

ท้ายที่สุด ระบบธุรกิจเทปเพลงยังมีผลต่อตัวศิลปินเพลงโดยนักกลยุทธ์ทางการตลาด มาใช้ในการผลิตเทปเพลง โดยเริ่มเน้นความสำคัญมาที่การสร้างจุดสนใจจากตัวศิลปิน ซึ่งมีแนวทางในการคัดเลือกศิลปินอยู่ 2 ประการ ตามที่ เรือนแก้ว บำรุง (บทความพิเศษ เพลงไทย ศิลปะบันเทิงหรือสินค้าเชิงพาณิชย์ , 2535) ได้กล่าวไว้ว่า ในปัจจุบันนี้ ค่ายเทปเพลงได้นำเอา "วงจรัส" และ "วงจรัสลับ" มาใช้ในการผลิตศิลปินเพลงไทยสากล